

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΡΧΑΙΑΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΚΑΙ
ΔΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ

**3^{οι} ΜΑΘΗΤΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ – 2018**

ΚΑΝΟΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΡΙΤΕΣ

Το Εργαστήριο Αρχαίας Ρητορικής και Δραματικής Τέχνης του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου συνδιοργανώνει τους 3^{οις} Μαθητικούς Αγώνες Ρητορικής Τέχνης για μαθητές Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης της Περιφέρειας Πελοποννήσου με την Περιφέρεια Πελοποννήσου – Π.Ε. Μεσσηνίας, τη Διεύθυνση Β΄θμιας Εκπαίδευσης Μεσσηνίας, την Ελληνική Ένωση για την Προώθηση της Ρητορικής στην Εκπαίδευση, τους Σχολικούς Συμβούλους Φιλολόγων του Νομού Μεσσηνίας, τον Σύνδεσμο Φιλολόγων του Νομού Μεσσηνίας, το Ινστιτούτο Ρητορικών και Επικοινωνιακών Σπουδών Ελλάδας και τον Ρητορικό Όμιλο Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών.

Οι 3^{οι} Μαθητικοί Αγώνες Ρητορικής θα διεξαχθούν την **Παρασκευή** και το **Σάββατο 2-4 Μαρτίου 2018 (ΜΟΝΟ ΑΥΤΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ)** στο Μουσικό Σχολείο Καλαμάτας και στο Αμφιθέατρο της Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών και Πολιτισμικών Σπουδών «Ν. Πολίτης» του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου στην Καλαμάτα.

Σας επισυνάπτουμε τους κανόνες και συμβουλές για τους κριτές.

3^ο ΜΑΘΗΤΙΚΟΙ

ΑΓΩΝΕΣ

ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ ΤΕΧΝΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

Κανόνες ρητορικών αγωνισμάτων

ΑΥΘΟΡΜΗΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

Πρόκειται για έναν **σύντομο αυτοσχέδιο και πρωτότυπο λόγο**, ο οποίος βασίζεται κυρίως στη συνειρμική έκφραση και έχει ως **στόχο** να τέρψει, να εμπνεύσει, να προκαλέσει έντονα συναισθήματα, να «αγγίξει» το ακροατήριο. Οι διαγωνιζόμενοι καλούνται, **μέσα σε 1,5 λεπτό**, να επιλέξουν και να προετοιμάσουν **ένα από τα τρία θέματα** που τους έχουν δοθεί. Ο λόγος έχει **διάρκεια 2,5-3 λεπτά για το Γυμνάσιο και 3,5-4 λεπτά για το Λύκειο**.

Τα θέματα χωρίζονται σε **δύο επίπεδα** (Γυμνάσιο – Λύκειο) και μπορούν να είναι λέξεις ή φράσεις.

Αφού λάβει στα χέρια του τα θέματα ο ομιλητής, τα μελετά για μισό λεπτό, προκειμένου να επιλέξει ένα από τα τρία, χωρίς να μπορεί να κρατήσει καμία σημείωση. Στη συνέχεια, αφού έχει καταλήξει στο θέμα, μπορεί να κρατήσει σημειώσεις για 1 λεπτό, τις οποίες, εάν θέλει, χρησιμοποιεί κατά την ομιλία του.

Οι συμμετέχοντες περιμένουν **έξω από την αίθουσα** και καλούνται ένας-ένας από την επιτροπή κριτών. Αποχωρούν όλοι μαζί **μετά** την ολοκλήρωση του γύρου.

Στοιχεία κρίσης:

- 1. Περιεχόμενο (1-30 βαθμοί):** σχέση με το θέμα (συνάφεια και νοηματική σύνδεση), ανάπτυξη ποικίλων διαστάσεων, ποιότητα ιδεών, ποικιλία, πρωτοτυπία, ευρηματικότητα, λογοτεχνικότητα.
- 2. Παρουσία ομιλητή – εκφορά (1-20 βαθμοί):** εκφραστικότητα, κινήσεις συνεπείς με τον λόγο χωρίς υπερβολές, ευφράδεια και άνεση, συνεχής ροή, οπτική επαφή, αυτοπεποίθηση.
- 3. Δομή (1-10 βαθμοί):** διαύγεια σκέψης και συνοχή, αλληλουχία, ομαλή μετάβαση από τη μία ιδέα στην επόμενη (χωρίς απαρίθμηση), ολοκληρωμένη ομιλία με αρχή – μέση – τέλος.

ΕΚΦΡΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Η εκφραστική ανάγνωση περιλαμβάνει την απόδοση ενός **πεζού κειμένου** (το οποίο δίνεται επί τόπου) με ζωντανό και εκφραστικό τρόπο, ανάλογο με το ύφος του

κειμένου, που έχει ως **στόχο** την ανάδειξη χαρακτήρων, ιδεών και συναισθημάτων. **Δεν πρόκειται για θεατρική ερμηνεία.**

Ο αναγνώστης κάθεται σε καρέκλα ή παραμένει όρθιος και ξεκινά την ανάγνωση, η οποία πρέπει να διαρκέσει **3-4 λεπτά**. Ο αναγνώστης διαβάζει, χωρίς να χάνει την επαφή με το κείμενο, δίνοντας έμφαση στην έκφραση του προσώπου και στην οπτική επαφή με το κοινό. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η αξιοποίηση της στίξης, η ένταση και η χροιά της φωνής και η καθαρή άρθρωση.

Το κείμενο είναι άγνωστο και δίνεται **χρόνος προετοιμασίας 20'**.

Οι συμμετέχοντες περιμένουν **έξω από την αίθουσα** και καλούνται ένας-ένας από την επιτροπή κριτών. Αποχωρούν όλοι μαζί **μετά** την ολοκλήρωση του γύρου.

Στοιχεία κρίσης:

- 1. Εκφορά (1-20 βαθμοί):** καθαρή άρθρωση, υποβλητική χροιά, κατάλληλος ρυθμός και ένταση με εναλλαγές, παύσεις, απόδοση στίξης, προφορά / διάλεκτοι.
- 2. Απόδοση ύφους του κειμένου (1-20 βαθμοί):** ατμόσφαιρα, χαρακτήρες, συναισθήματα.
- 3. Παρουσία ομιλητή (1-10 βαθμοί):** κινήσεις του σώματος και εκφράσεις του προσώπου (χωρίς υπερβολική θεατρικότητα), εκφραστικότητα, επαφή με το ακροατήριο, ανάγνωση και όχι απομνημόνευση.

ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ο Προτρεπτικός Λόγος αποτελεί προσχεδιασμένη ομιλία επάνω σε άγνωστο θέμα με χρόνο προετοιμασίας 30'. Ο ομιλητής επιδιώκει **να εμπνεύσει** το κοινό, ώστε να το **προτρέψει** να υιοθετήσει τη θέση που υποστηρίζει και **όχι απλώς να το ενημερώσει ή να το ψυχαγωγήσει**.

Τα θέματα αντλούνται από τη θεματολογία των σχολικών εγχειριδίων, κυρίως της Νεοελληνικής Γλώσσας, και από την επικαιρότητα. Οι διαγωνιζόμενοι έχουν την επιλογή να αποδεχτούν ή να απορρίψουν τη θέση που τους δίνεται και να την πραγματευτούν με τον πιο αποτελεσματικό, κατά την κρίση τους, τρόπο.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η **χρήση στοιχείων προφορικότητας** (εφόσον πρόκειται για δημόσια ομιλία): μικρές προτάσεις, ρητορικές ερωτήσεις, επαναλήψεις λέξεων, προτροπές, συνθηματικός λόγος κ.λπ.

Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας οι μαθητές δεν μπορούν να χρησιμοποιούν κανένα βοηθητικό μέσο (έντυπο ή ηλεκτρονικό).

Η διάρκεια του προτρεπτικού λόγου είναι **από 4 έως 5 λεπτά για το Γυμνάσιο και από 5 έως 6 λεπτά για το Λύκειο**. Κατά την εκφώνηση επιτρέπεται η χρήση των σημειώσεων της προετοιμασίας. Καλό είναι να αποφεύγεται η συνεχής ανάγνωση.

Οι κριτές του Προτρεπτικού Λόγου θα λάβουν υπόψη τους τα παρακάτω κριτήρια:

- 1. Περιεχόμενο (1-20 βαθμοί):** Οι ομιλητές πρέπει να παρουσιάσουν με σαφήνεια στην αρχή τη θέση τους, να αναδείξουν τις σημαντικότερες πτυχές του θέματος και, κυρίως, να αναπτύξουν πρωτότυπες ιδέες και προτάσεις. Τα επιχειρήματα κρίνονται με βάση τη συνάφεια με το θέμα, τη λογική τους συγκρότηση και την επαρκή τεκμηρίωσή τους.

2. **Εκφορά (1-20 βαθμοί):** Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στην επιλογή του κατάλληλου λεξιλογίου. Ο λόγος οφείλει να είναι ζωντανός, με έντονα στοιχεία προφορικότητας (π.χ. με τη χρήση προσφωνήσεων, προτροπών, ρητορικών ερωτήσεων). Επιπλέον, οι κριτές θα εκτιμήσουν την ένταση της φωνής των ομιλητών, την καθαρή άρθρωση, την κίνησή τους στον χώρο, τις χειρονομίες, την επαφή τους με το κοινό και το πώς εκμεταλλεύονται τα στοιχεία αυτά για να αποδώσουν καλύτερα το περιεχόμενο τού λόγου τους.
3. **Δομή (1-10 βαθμοί):** Ο λόγος οφείλει να έχει κατάλληλη αρχή και τέλος και να αναπτύσσει τα κύρια σημεία με συνοχή και αλληλουχία.

ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΙΤΤΩΝ ΛΟΓΩΝ

1. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ

1.1 Η μορφή των Αγώνων

Σε έναν Αγώνα Διττών Λόγων δύο τριμελείς ομάδες αντιπαρατίθενται επάνω σε ένα θέμα που έχει ανακοινωθεί **20' (είκοσι λεπτά)** νωρίτερα. Παρίσταται κριτική επιτροπή, η οποία αποφασίζει τη νικήτρια ομάδα και χρονομέτρης που καταγράφει και σημαίνει ηχητικά το πέρασμα τού χρόνου. Επιτρέπεται η παρουσία ακροατηρίου.

Οι γύροι των Αγώνων διακρίνονται σε **προκριματικούς και τελικούς**. Στους προκριματικούς γύρους συμμετέχουν όλες οι ομάδες. Ο πρώτος γύρος προκύπτει από κλήρωση, ενώ οι υπόλοιποι προκριματικοί γύροι προκύπτουν από ισοδύναμη κατανομή με βάση την έως τότε βαθμολογία των ομάδων. Οι καλύτερες ομάδες προκρίνονται στους ημιτελικούς γύρους και οι νικητές των ημιτελικών στους τελικούς.

1.2 Οι ομάδες – οι ομιλητές και οι ομιλίες

Η ομάδα η οποία λαμβάνει πρώτη τον λόγο καλείται **Λόγος** και η δεύτερη ομάδα **Αντίλογος**. Τα μέλη των ομάδων ονομάζονται ανάλογα με την ομάδα και τη σειρά τους: πρώτος ομιλητής του Λόγου, δεύτερος ομιλητής του Αντιλόγου κ.ο.κ.

Οι ομιλητές ανεβαίνουν στο βήμα με την εξής **σειρά και έχουν τον εξής ρόλο:**

1. **Πρώτος ομιλητής του Λόγου:** ορισμός θέματος και παράθεση α' μέρους επιχειρηματολογίας ομάδας
2. **Πρώτος ομιλητής του Αντιλόγου:** αποδοχή ή μη του ορισμού, αντίκρουση και παράθεση α' μέρους επιχειρηματολογίας ομάδας
3. **Δεύτερος ομιλητής του Λόγου:** αντίκρουση και ολοκλήρωση επιχειρηματολογίας ομάδας
4. **Δεύτερος ομιλητής του Αντιλόγου:** αντίκρουση και ολοκλήρωση επιχειρηματολογίας ομάδας
5. **Τρίτος ομιλητής του Λόγου:** αντίκρουση και περίληψη
6. **Τρίτος ομιλητής του Αντιλόγου:** αντίκρουση και περίληψη

Οι ομιλητές εκφωνούν λόγο **μέγιστης διάρκειας 5' (πέντε λεπτών) για το Γυμνάσιο και 6' (έξι λεπτά) για το Λύκειο**. Μπορούν να πραγματοποιήσουν σύντομες ερωτήσεις **μόνο κατά τις πρώτες δύο ομιλίες** της αντίπαλης ομάδας. Οι περιλήψεις **διαρκούν 4' (τέσσερα λεπτά)** και κατά τη διάρκειά τους **δεν επιτρέπεται η υποβολή ερωτήσεων**.

1.3 Κριτική Επιτροπή

Η οργανωτική επιτροπή επιδιώκει να υπάρχει σε κάθε αίθουσα τουλάχιστον **τριμελής κριτική επιτροπή** για κάθε προκριματικό γύρο και τουλάχιστον **πενταμελής** στον ημιτελικό και τελικό γύρο. Στην επιτροπή προΐσταται ο **Πρόεδρος** της Συνεδρίασης, ο οποίος διευθύνει τον αγώνα, δίνει τον λόγο σε κάθε ομιλητή με τη σειρά που περιγράφουν οι κανόνες (βλ. 1.2), επαναφέρει σε τάξη αγενείς ομιλητές ή ομιλητές που δεν ακολουθούν τους κανόνες, ελέγχει τον χρονομέτρη, επικυρώνει την τελική βαθμολογία και φροντίζει και για την απρόσκοπτη παρακολούθηση του αγώνα από το ακροατήριο.

Τα μέλη τής κριτικής επιτροπής **συνεδριάζουν μετά το τέλος τού αγώνα** (βλ. παρακάτω, 3). **Δεν επιτρέπεται να κοινοποιούν το αποτέλεσμα του αγώνα** ή την άποψή τους για τους ομιλητές κατά τη διάρκεια ή μετά το τέλος του αγώνα. *Συστήνεται, ωστόσο, για εκπαιδευτικούς σκοπούς, η ανοικτή κρίση, δηλαδή η συζήτηση των ομάδων με τους κριτές μετά τον αγώνα.*

1.4 Χρονομέτρηση των ομιλιών

Υπεύθυνος για τη χρονομέτρηση είναι ο **Πρόεδρος** τής κριτικής επιτροπής, ο οποίος αναθέτει στον **χρονομέτρη** την τήρηση και την καταγραφή των χρόνων. Ο χρονομέτρης δείχνει με τα δάχτυλα ή φωτοτυπημένους αριθμούς το πέρασμα του χρόνου. Με (απαλό) **μονό χτύπημα** του χεριού στο τραπέζι δηλώνει την έναρξη και τη λήξη του χρόνου υποβολής ερωτήσεων και με **διπλό χτύπημα** το τέλος χρόνου ομιλίας. Καταγράφει στο **φύλλο χρονομέτρη** τους συνολικούς χρόνους κάθε ομιλίας, καθώς και τις χρονικές στιγμές που έγιναν αιτήσεις παρέμβασης για κάθε ομιλητή, σημειώνοντας ποιες έγιναν αποδεκτές και ποιες όχι.

1.5 Το θέμα τού αγώνα

Το θέμα πρέπει να διατυπώνεται με σαφήνεια και να υπηρετεί το πνεύμα του αθλήματος. Τα θέματα που δίνονται στους αγώνες είναι συνήθως «κλειστού τύπου», δηλαδή θέτουν συγκεκριμένα ζητήματα, για τα οποία μπορεί να υπάρχει αντίλογος.

Τα θέματα επιλέγονται από την οργανωτική επιτροπή των αγώνων και ανακοινώνονται στις ώρες που αναφέρει το πρόγραμμα των αγώνων. *Αντλούνται από τη θεματολογία των σχολικών εγχειριδίων και την επικαιρότητα.*

1.6 Προετοιμασία των ομάδων

Οι αγώνες ξεκινούν στις αίθουσες που έχουν ανακοινωθεί **20' (είκοσι λεπτά)** από τη στιγμή που γίνεται γνωστό το θέμα του γύρου. Οι ομάδες πρέπει να βρίσκονται στην αίθουσα όπου θα διαγωνιστούν τουλάχιστον **5' (πέντε λεπτά)** πριν από την έναρξη τού αγώνα, ειδάλλως **μηδενίζονται**.

Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας οι μαθητές δεν μπορούν να χρησιμοποιούν έντυπα (βιβλία, φωτοτυπίες κ.λπ.) και ηλεκτρονικά μέσα (ηλεκτρονικό υπολογιστή, κινητό τηλέφωνο κ.λπ.). Εάν γίνει αντιληπτή τέτοια χρήση, η ομάδα μηδενίζεται. Στη διάρκεια του αγώνα επιτρέπεται η χρήση των χειρόγραφων σημειώσεων της προετοιμασίας σε λευκά φύλλα που θα δοθούν από την οργανωτική επιτροπή.

Οι ομάδες αναλαμβάνουν να αναγράψουν στον πίνακα της αίθουσας το θέμα του γύρου, το όνομα της ομάδας τους και τα ονόματα των μελών τους με τη σειρά που θα μιλήσουν.

2. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

2.1 Ορισμός τού θέματος

Ο ορισμός τού θέματος είναι **καθήκον του πρώτου ομιλητή του Λόγου** και διατυπώνεται στην αρχή της ομιλίας του. Καθορίζει και τη **φιλοσοφία** της ομάδας του Λόγου που διατυπώνει με σαφήνεια και τη θέση της για το ζήτημα. Εναντία σε αυτή τη φιλοσοφία θα κινηθεί η ομάδα του Αντίλογου, που αναμένεται να εκφράσει μια διαφορετική προσέγγιση.

Η ομάδα του Λόγου κάνει κατανοητή την αντιπαράθεση για το ζητούμενο, θέτοντας **εύλογους περιορισμούς** και εξηγώντας οποιεσδήποτε λέξεις από το θέμα απαιτούν **διευκρίνιση**. Δεν αναμένεται και δεν εκτιμάται θετικά στη βαθμολογία να δίνονται απλώς ορισμοί-ερμηνείες που συναντώνται σε λεξικά και δεν είναι υποχρεωτική η αναφορά σε όλες τις λέξεις του θέματος.

Ο ορισμός πρέπει να **προσδιορίσει** με σαφήνεια και ακρίβεια το ζητούμενο της συζήτησης, το οποίο ζητούμενο πρέπει να **συσχετιστεί** πειστικά με το θέμα. Πρέπει να σχετίζεται **λογικά και άμεσα** με το θέμα, **να μην είναι αυταπόδεικτος** και να μην αφορά σε ιδιαίτερα **εξεζητημένο και μη γνωστό** ζήτημα.

Ο πρώτος ομιλητής του Αντίλογου **μπορεί να αμφισβητήσει την εγκυρότητα** του ορισμού (να τον προσβάλλει), εφόσον δεν τηρεί κάποια από τις παραπάνω προϋποθέσεις, και σε αυτή την περίπτωση οφείλει **εξ αρχής** να δηλώσει **ρητά** ότι προσβάλλει την εγκυρότητά του και να δώσει νέο ορισμό. Στην ακραία αυτή περίπτωση (που είναι καλό, για χάρη του αγώνα, να αποφεύγεται) ο αγώνας γίνεται περί ορισμού, δηλαδή για το ποιος ορισμός είναι ο καταλληλότερος. Μπορεί, επίσης, να προτείνει κάποια **συμπλήρωση** του ορισμού.

2.2 Περιεχόμενο της ομιλίας

Το περιεχόμενο της ομιλίας πρέπει να είναι **σχετικό με το θέμα, λογικό** και να χαρακτηρίζεται από **συνέπεια**. Αποτελείται από έγκυρα επιχειρήματα, παραδείγματα και όποιο άλλο υλικό τεκμηρίωσης αξιοποιεί ο ομιλητής, για να υποστηρίξει τη θέση του προσπαθώντας να πείσει την κριτική επιτροπή και το κοινό. **Οι ομιλητές πρέπει να δείχνουν ότι λαμβάνουν υπόψη τους τις θέσεις της αντίπαλης ομάδας και να τις αντικρούουν μία προς μία.**

Ο ομιλητής πρέπει να **ιεραρχήσει κατάλληλα** το υλικό του και να το αναπτύξει δίνοντας προτεραιότητα στις σημαντικότερες πλευρές του ζητήματος.

Το περιεχόμενο πρέπει να είναι **συνεπές**, δηλαδή να βρίσκεται σε συμφωνία με τη θέση της ομάδας και τις ομιλίες όλων των μελών της. Τα συμπεράσματα όλων των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούνται πρέπει να ενισχύουν τη θέση της ομάδας.

Οι τέσσερις πρώτες ομιλίες πρέπει να έχουν **νέο περιεχόμενο** που να προωθεί τη θέση της ομάδας ή και να ανασκευάζει τις θέσεις της αντίπαλης ομάδας. **Στις περιλήψεις δεν πρέπει να παρουσιάζονται επιχειρήματα που να δίνουν νέες διαστάσεις στα ζητήματα που έχουν συζητηθεί.** Μπορεί, όμως, να υπάρχει νέο υλικό που να διευκρινίζει θέσεις οι οποίες έχουν ήδη συζητηθεί ή που να ανασκευάζει αντίπαλα επιχειρήματα. Η περιλήψη κάθε ομάδας **αφορά όλον τον αγώνα**, δηλ. τις ομιλίες και των δύο ομάδων.

2.3 Εκφορά της ομιλίας

Η εκφορά αποτελείται από όλα εκείνα τα στοιχεία που επηρεάζουν το κοινό, ώστε να είναι **περισσότερο (ή λιγότερο) δεκτικό** προς την επιχειρηματολογία τού ομιλητή. Μια επιτυχημένη εκφορά χρησιμοποιεί κατάλληλα το ύφος, τη διακύμανση της φωνής, τις κινήσεις τού σώματος, την οπτική επαφή με το ακροατήριο και χαρακτηρίζεται από ευφράδεια και άνεση στον χειρισμό των ερωτήσεων.

2.4 Δομή της ομιλίας

Η δομή περιλαμβάνει τη δομή των αγορεύσεων και περιλήψεων και τη συνολική δομή της επιχειρηματολογίας της ομάδας.

Το υλικό που αποτελεί το περιεχόμενο των ομιλιών πρέπει να είναι **δομημένο** με τρόπο, ώστε: α) η ομιλία να έχει **εισαγωγή, ανάπτυξη επιχειρημάτων και συμπέρασμα**, και β) να γίνεται **καλή χρήση τού χρόνου**, ώστε ο ομιλητής να κινείται μέσα στο χρονικό περιθώριο και να κατανέμει τον χρόνο ανάλογα με τη σημασία τού περιεχομένου.

2.5 Ερωτήσεις κατά τη διάρκεια της ομιλίας

Οι ερωτήσεις υποβάλλονται απευθείας στον ομιλητή από τα μέλη της αντίπαλης ομάδας, **εφόσον εκείνος το επιτρέψει**. Μπορούν να υποβληθούν **μόνο μετά το 1^ο και πριν το τελευταίο λεπτό της ομιλίας**. Ο **χρονόμετρος** με μονό (απαλό) χτύπημα στο τραπέζι δηλώνει την έναρξη και τη λήξη του χρόνου υποβολής ερωτήσεων.

Για να υποβάλει ερώτηση, ο ομιλητής, όρθιος, σηκώνει το χέρι του και με τη φράση **«Αίτημα ερώτησης»** δηλώνει ότι επιθυμεί να υποβάλει μία ερώτηση ή να ζητήσει μια διευκρίνιση. *Δεν επιτρέπεται να διατυπώσει απλώς την άποψή του.* Ο Πρόεδρος της

επιτροπής μπορεί, στην τελευταία, περίπτωση, να του κάνει σχετική παρατήρηση και να τον διακόψει, ιδίως εάν γίνεται κατάχρηση του χρόνου.

Ο ομιλητής που έχει τον λόγο αποφασίζει τότε εάν θα επιτρέψει την υποβολή ερώτησης ή όχι απαντώντας ευγενικά. Έχει το δικαίωμα να διακόψει με ευγένεια τον αντίπαλο ο οποίος κάνει κατάχρηση τού επιτρεπόμενου χρόνου της ερώτησης. **Δεν επιτρέπεται διάλογος μεταξύ των ομιλητών των δύο ομάδων.** Ο Πρόεδρος οφείλει να κάνει σχετική παρατήρηση και να τον διακόψει.

Η ερώτηση πρέπει να είναι **διατυπωμένη με σαφήνεια, να μη διαρκεί πάνω από 15'' (δεκαπέντε δευτερόλεπτα) και να είναι σχετική με τα όσα λέγονται τη στιγμή που διατυπώνεται.** Αντίθετα χαρακτηριστικά καταγράφονται ως αδυναμίες.

Κάθε ομιλητής αναμένεται να αποδεχτεί **τουλάχιστον δύο ερωτήσεις** κατά τη διάρκεια της αγόρευσής του και να επιχειρήσει και ο ίδιος να απευθύνει **όσες ερωτήσεις θέλει** στους αντιπάλους. Οι **συνεχείς ερωτήσεις** που δεν επιτρέπουν στον ομιλητή να μιλήσει και να ολοκληρώσει τη σκέψη του δεν κρίνονται θετικά.

Καλό είναι να ασκούνται οι ομιλητές στις παρεμβάσεις, **για να μην χάνουν τον ειρμό τους.**

3. Η ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΟΜΙΛΙΑΣ

3.1 Μετά το τέλος τού αγώνα οι κριτές πρέπει να αξιολογήσουν τις ομάδες και τους ομιλητές και να αναδείξουν την πιο ικανή ομάδα. Η παιδαγωγική αντιμετώπιση των ομιλητών-μαθητών αποτελεί κύριο καθήκον των κριτών, οι οποίοι αναμένεται, με ευθύνη της οργανωτικής επιτροπής, να έχουν λάβει σχετική επιμόρφωση και να έχουν ενημερωθεί κατάλληλα για όλα τα κριτήρια αξιολόγησης. Η υπερβολικά αυστηρή ή η μη τεκμηριωμένη χαμηλή βαθμολόγηση προκαλεί απογοήτευση στους συμμετέχοντες και δεν συνάδει με τον στόχο των αγώνων.

3.2 Η αξιολόγηση πρέπει να αναφερθεί στα στοιχεία της ομιλίας, δηλαδή στον ορισμό, στο περιεχόμενο, στη δομή, στην εκφορά και στις ερωτήσεις, με βασικό κριτήριο κατά πόσο τα στοιχεία αυτά συνέβαλαν ή έβλαψαν την πειστικότητα της θέσης της ομάδας. **Αγενής συμπεριφορά και μη τήρηση του χρονικού πλαισίου πρέπει να αξιολογείται αυστηρά.**

3.3 Το **περιεχόμενο** πρέπει να κρίνεται από την **οπτική γωνία ενός μέσου ατόμου**, δηλαδή οι κριτές πρέπει να αναλύουν και να αξιολογούν τα επιχειρήματα, τα παραδείγματα κ.ά. ως προς τη γενικότερη πειστικότητά τους, χωρίς να απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και σίγουρα όχι βάσει προσωπικών απόψεων. **Στην αξιολόγηση του περιεχομένου μεγαλύτερη βαρύτητα δίνεται στην επιχειρηματολογία και αντεπιχειρηματολογία που ανέπτυξε η κάθε ομάδα.**

3.4 Η **εκφορά** πρέπει να αξιολογείται ως προς το αν **συνέβαλε** στην πειστικότητα τού λόγου ή αν **ζημίωσε** την ισχύ του.

3.5 Η **δομή** πρέπει να κρίνεται σε σχέση με την **ικανότητα των ομιλητών να ομαδοποιούν και να κατανέμουν το περιεχόμενο της ομιλίας τους με σαφή τρόπο και σωστή ιεράρχηση.** Επίσης, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η (δίκαιη) κατανομή τού περιεχομένου μεταξύ των τριών ομιλητών.

3.6 Οι **ερωτήσεις** συνυπολογίζονται στο περιεχόμενο των ομιλιών αυτού που τις έθεσε και αξιολογούνται ως προς τον αντίκτυπο που είχαν στην εξέλιξη τού αγώνα.

3.7 Κάθε ομιλητής λαμβάνει βαθμολογία μεταξύ **40 (το ελάχιστο)** και **70 (το μέγιστο)**. Η ομάδα βαθμολογείται με το **σύνολο των βαθμών των ομιλητών της από τους τρεις κριτές**. Κατά τον πρώτο και δεύτερο προκριματικό γύρο (εφόσον οι προκριματικοί γύροι είναι τρεις) αποφεύγεται η βαθμολογία των κριτών να κυμαίνεται κάτω του 50. Έτσι, προστατεύονται οι διαγωνιζόμενοι από τυχόν ακραίες (και απογοητευτικές) βαθμολογήσεις.

3.8 Δεν είναι δυνατόν να νικήσει ομάδα της οποίας το σύνολο των βαθμών είναι μικρότερο ή ίσο με τους βαθμούς της αντίπαλης ομάδας.

3.9 Ο Πρόεδρος της κριτικής επιτροπής καλείται να συντονίσει τη διαδικασία αξιολόγησης μέσα σε **κλίμα συνεργασίας**, όπου όλοι οι κριτές έχουν δικαίωμα να εκφράσουν την άποψή τους πριν από την τελική απόφαση. Διατυπώνουν πρώτα τις απόψεις τους για το επίπεδο τού αγώνα και έπειτα για το ποια ομάδα ήταν πιο ικανή και πειστική. Εάν υπάρχει ομοφωνία, το ύψος των ατομικών βαθμών καθορίζεται από κοινού, με συντονισμό τού Προέδρου. Εάν υπάρχει διαφωνία, που δεν μπορεί να επιλυθεί σε σύντομο χρονικό διάστημα, η απόφαση για το ποια ομάδα νίκησε βγαίνει πλειοψηφικά. Στην περίπτωση αυτή, ο ατομικός βαθμός κάθε ομιλητή προκύπτει από το άθροισμα των βαθμών όλων των κριτών. Ο κριτής που διαφωνεί έχει δικαίωμα να σημειώσει τη διαφωνία του στο Φύλλο Κριτή αλλά πρέπει να αλλάξει τις ατομικές βαθμολογίες, ώστε η ομάδα που ήρθε δεύτερη να μην έχει περισσότερους βαθμούς συνολικά. Όταν οι κριτές είναι λιγότεροι των τριών προστίθενται ξανά οι βαθμοί τού Προέδρου.

3.10 Ο Πρόεδρος της Κριτικής Επιτροπής, αμέσως μετά το τέλος του αγώνα, **προσκαλεί τους ομιλητές**, τους ευχαριστεί, και τους προτείνει να συγχαρούν ο ένας τον άλλον. Επίσης, συμπληρώνει το **ταχυέγγραφο**, όπου πρέπει να φαίνεται ευκρινώς το σύνολο των ομαδικών βαθμών και το ποια ομάδα κέρδισε, και το παραδίδει στη Γραμματεία των αγώνων.

3.11 Οι κριτές κατά τη διάρκεια τού αγώνα **κρατούν απαραίτητως προσωπικές σημειώσεις** και, αφού ολοκληρώσουν τη διαδικασία κρίσης, σημειώνουν **ευκρινώς** στα Φύλλα Κριτή **σχόλια** (κυρίως θετικά αλλά και συμβουλές προς μελλοντική βελτίωση), τα οποία **τεκμηριώνουν** με συγκεκριμένα παραδείγματα. Τα Φύλλα Κριτή τα παραδίδουν στη Γραμματεία πριν από την έναρξη τού επόμενου γύρου.

3.12 Στην αξιολόγηση οι κριτές καταλήγουν σε έναν συνολικό βαθμό για κάθε ομιλητή, αφού λάβουν υπόψη τα στοιχεία της ομιλίας και την αντίστοιχη κατανομή βαθμών ως εξής¹:

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ (40 ΒΑΘΜΟΙ)

Το κριτήριο του περιεχομένου περιλαμβάνει την αξιολόγηση παραμέτρων όπως:

α) **επιχειρηματολογία** και **αντεπιχειρηματολογία** (πληρότητα, πειστικότητα, λογική, συνέπεια, σαφήνεια, επαρκής τεκμηρίωση) [η παράμετρος με τη μεγαλύτερη βαρύτητα],

¹ Προς διευκόλυνση των κριτών που είναι εξοικειωμένοι με το σύστημα αξιολόγησης ΜΕΔΟΥΣΑ, ας ληφθεί υπόψη ότι η αντιστοίχιση των κριτηρίων είναι η εξής: Περιεχόμενο = Μ (μεθοδολογία), Ε (επιχειρηματολογία), Ο (ομαδικότητα), Σ (συμμετοχή), Α (αντίλογος). Εκφορά = Υ (ύψος). Δομή = Δ (δομή).

β) **συμμετοχή μέσω διατύπωσης και αποδοχής ερωτήσεων** (διατύπωση ερωτήσεων που συμβάλλουν αποτελεσματικά στη συζήτηση και συνδέονται άμεσα με τα λεγόμενα της δεδομένης στιγμής, αποτελεσματική και ουσιαστική απάντηση σε ερωτήσεις),

γ) **ανταπόκριση του περιεχομένου στον ρόλο** κάθε ομιλητή και **συμμόρφωση γενικά με κανόνες** (π.χ. διατύπωση ορισμού από τον πρώτο ομιλητή του Λόγου, αποδοχή / απόρριψη ορισμού από τον πρώτο ομιλητή του Αντιλόγου, κάλυψη προβλεπόμενου χρόνου ομιλιών / ερωτήσεων / συνόψεων, απουσία νέων επιχειρημάτων στη σύνοψη κ.λπ.),

δ) στοιχεία **ομαδικότητας** (συνέπεια μεταξύ των ομιλητών ως προς τη φιλοσοφία της ομάδας, διασυνδέσεις / αλληλοσυμπληρώσεις, ισόρροπη κατανομή επιχειρημάτων μεταξύ των πρώτων δύο ομιλητών κάθε ομάδας κ.ά.).

ΕΚΦΟΡΑ (20 ΒΑΘΜΟΙ)

Το κριτήριο της εκφοράς περιλαμβάνει την αξιολόγηση παραμέτρων όπως:

α) Γενικότερο **ύφος** (κόσμιο, επικοινωνιακό, συνεπές ως προς το περιεχόμενο του λόγου, φιλικό ως προς τους αντιπάλους και ενθαρρυντικό ως προς τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας),

β) **Αυτοπεποίθηση**, συνεχής **οπτική επαφή** με όλο το ακροατήριο,

γ) Αποτελεσματική χρήση της **φωνής**, του **σώματος**, των **χεριών**, **εκφραστικότητα προσώπου**.

ΔΟΜΗ (10 ΒΑΘΜΟΙ)

Το κριτήριο της δομής περιλαμβάνει την αξιολόγηση παραμέτρων όπως:

α) **διάταξη**, **ιεράρχηση** και σαφής **διάκριση** των επιχειρημάτων,

β) **εισαγωγή** και **σύνοψη** της κάθε ομιλίας.

Επιμέλεια κανόνων – Ιανουάριος 2018: ©Ελληνική Ένωση για την Προώθηση της Ρητορικής στην Εκπαίδευση (www.rhetoricedu.com). Η χρήση και παραλλαγή τους σε διοργανώσεις ρητορικών αγώνων πρέπει να γίνεται με τη σύμφωνη γνώμη του Δ.Σ. Το ίδιο ισχύει και για το συνοδευτικό υλικό.

Στο μυαλό ενός κριτή...

Ως κριτής λειτουργώ με συνείδηση παιδαγωγού και όχι βαθμολογητή σε εξετάσεις:

Ακούω...

- τα λόγια χωρίς να έχω στο μυαλό μου τι θα έλεγα εγώ, αν ήμουν στη θέση τους, και χωρίς να σκέφτομαι πόσα ΘΑ ΕΠΡΕΠΕ να γνωρίζουν,
- τις ιδέες και εκτιμώ την πρωτοτυπία τους,
- τη φωνή και τις διακυμάνσεις της σε ένταση και ρυθμό και εκτιμώ την ποικιλία,
- τις παύσεις και αναρωτιέμαι κατά πόσο πραγματοποιούνται σε κατάλληλα σημεία.

Βλέπω...

- το πρόσωπο, το σώμα, τα χέρια και σκέφτομαι κατά πόσο υπάρχει συνέπεια μεταξύ των λόγων και των κινήσεων,
- και εκτιμώ τη σιγουριά, την αυτοπεποίθηση, τον «αέρα» σε όλη την παρουσία του ομιλητή,
- τα μάτια και την αργή και διεισδυτική (αλλά όχι αδιάκριτη) επαφή τους με όλο το ακροατήριο στα κατάλληλα σημεία.

Κρίνω θετικά...

- *Στον αυθόρμητο λόγο:*
 - τη δημιουργία πρωτότυπων και μη αναμενόμενων συνδέσεων της μιας έννοιας με την άλλη,
 - την αποφυγή απαρίθμησης σκόρπιων ιδεών που έρχονται άτακτα στο μυαλό σαν ιδεοθύελλα,
 - τη δομή (αρχή – μέση – τέλος),
 - την τέρψη, την απόλαυση που μου προκαλεί η ομιλία – όπως ακριβώς η ανάγνωση ενός ποιήματος ή η παρακολούθηση μιας αγαπημένης ταινίας.
- *Στην εκφραστική ανάγνωση:*
 - την αίσθηση ότι ο αναγνώστης κατανοεί σε βάθος το κείμενο που διαβάζει και δεν μιλά μηχανικά,
 - την απόδοση των συναισθημάτων του κάθε χαρακτήρα με τη φωνή, με τις εκφράσεις του προσώπου και με τις μετρημένες κινήσεις του σώματος,
 - την ποικιλία στην ένταση και στον ρυθμό,
 - την σταθερή και όχι βιαστική οπτική επαφή με όλο το κοινό,
 - τον τονισμό λέξεων και φράσεων,
 - την ατμόσφαιρα που παραπέμπει σε αφήγηση παραμυθιού και καθηλώνει με την υποβλητικότητα και την ηρεμία της.
- *Στον προτρεπτικό λόγο:*
 - την υψηλή προφορικότητα και ρητορικότητα: μικρές προτάσεις, επαναλήψεις λέξεων, ρητορικές ερωτήσεις, προτροπές (σε α' πληθυντικό κατά προτίμηση: «Ας προσπαθήσουμε...»), τη χρήση συλλογισμών και επιχειρημάτων ορθών και έγκυρων, τη χρήση συνθηματικών φράσεων / παροιμιών / μικρών αφηγήσεων, ασύνδετα σχήματα...
 - την αυτοπεποίθηση και το πάθος που χαρακτηρίζει έναν ομιλητή – θα τον ακολουθούσα σε ό,τι μου προτείνει;
- *Στους διττούς λόγους:*
 - την ενημέρωση σχετικά με το θέμα,
 - την αναφορά στη φιλοσοφία της ομάδας με σύντομο τρόπο στην αρχή,
 - τον ορισμό που δεν είναι υπερβολικά περιοριστικός,
 - την ισότιμη κατανομή των επιχειρημάτων μεταξύ των ομιλητών,
 - την άντληση επιχειρημάτων από όσο το δυνατόν περισσότερους τομείς,
 - τη διατύπωση του κάθε επιχειρήματος με 1-5 λέξεις πριν από την εκτενή παρουσίασή του,
 - την ευρηματική μετάβαση από το ένα επιχείρημα στο άλλο (και όχι την τυπική της μορφής «το πρώτο μου επιχείρημα είναι.../ το δεύτερο επιχείρημά μου είναι...)
 - την ανασκευή των επιχειρημάτων ένα προς ένα,
 - την ευγένεια μεταξύ των συνεργατών και των αντιπάλων,
 - τη συμμετοχή με τουλάχιστον 2 ερωτήσεις,
 - την απάντηση σε τουλάχιστον 2 ερωτήσεις,
 - τη σύνοψη που κάνει αναφορά και στα επιχειρήματα της αντίπαλης ομάδας και στην αντικρουσή τους.

Κρίνω αρνητικά:

- την προσβλητική αναφορά σε θέματα θρησκείας, ηθικής, καταγωγής, εξωτερικών χαρακτηριστικών, προσωπικών προτιμήσεων κάθε είδους κ.λπ.,
- την εριστική και ειρωνική διάθεση,
- την αλαζονική έκφραση,
- το φτωχό λεξιλόγιο,
- τον λόγο-«κονσέρβα», που θυμίζει στείρα απομνημόνευση σχεδιαγράμματος,
- την ακατανόητη δομή και την έλλειψη οργάνωσης,

- την έλλειψη τεκμηρίωσης,
- τις υπεργενικεύσεις και τις απόλυτες απόψεις,
- την έλλειψη φαντασίας,
- τον λόγο από τον οποίο απουσιάζει η αισθητική, η έμπνευση, η πρωτοτυπία

Δεν ξεχνώ ότι έχω απέναντί μου μαθητές που μπορεί:

- να μην έχουν προετοιμαστεί για πολύ καιρό,
- να μην είναι εξοικειωμένοι με το να λαμβάνουν τον λόγο συνεχώς στην τάξη,
- να είναι συνεσταλμένοι,
- να έχουν άγχος και φόβο,
- να έρχονται μόνο «για την εμπειρία».

Θέλω οι μαθητές:

- να αγαπήσουν τη ρητορική ως τέχνη του καλώς λέγειν και σκέπτεσθαι,
- να νιώσουν τη δύναμη των λέξεων και τη σημασία της κατάλληλης επιλογής τους,
- να καταλάβουν ότι πρέπει να είναι υποψιασμένοι και ενημερωμένοι για ό,τι συμβαίνει γύρω τους,
- να κατανοήσουν την ευθύνη της δημόσιας ομιλίας,
- να καταλάβουν πόσο καλή προετοιμασία απαιτείται για τη συμμετοχή σε αγώνες,
- να θελήσουν να εγγραφούν (πάλι) σε έναν ρητορικό όμιλο,
- να μην απογοητευτούν,
- **να έρθουν πάλι στους επόμενους αγώνες...**

Επιμέλεια: Βάλια Λουτριανάκη